

6. Пожар Л. Психология аномальных детей и подростков – патопсихология / Л. Пожар. – М. : Педагогика-Пресс; Воронеж : Вече: АСТ, 1996. – 126 с.
7. Сорокин В. М. Специальная психология / В. М. Сорокин ; под научн. ред. Л. М. Шипицыной. – СПб. : Речь, 2003. – 216 с.

Войтко В. В.

УЧЕТ НАРУШЕНИЙ РАЗВИТИЯ УЧАЩИХСЯ В УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

В статье дается научный анализ нарушений в развитии учащихся по сравнению с развитием детей в норме, анализируются существенные характеристики феномена нарушений развития (дизонтогенеза).

Автор выделяет и характеризует определяющие составляющие при различных подходах и научных исследованиях нарушений развития, анализирует убеждения ученых, сопоставляет различные по научным обоснованиям объяснения и названия, фиксирующие различные мнения, существенные признаки нарушений развития учащихся по сравнению с детьми, которые развиваются в норме. В статье выделяются существенные характеристики нарушений развития, характеризуются зоны нарушений развития и перспектива обучения и воспитания учащихся осложненных категорий.

Ключевые слова: развитие, норма, феномен, нарушенное развитие, дизонтогенез.

Voitko V. V.

CONSIDERATION OF PUPILS' DEVELOPMENT DISORDERS
IN THE EDUCATIONAL AND BRINGING-UP PROCESS

The scientific analysis of the phenomenon of pupils' development disorders in comparison with the development of children in the norm is provided in the article; the essential characteristics of the phenomenon of development disorders (dysontogenesis) are highlighted.

The author analyzes the essential components in relation to the different approaches and researches. The scientists' convictions are pointed out; the different scientific justifications of pupils' development disorders in comparison with the development of children in the norm are distinguished in the article. The fundamental characteristics of development disorders are represented; the development disorders' areas and the prospect of training and education of complicated categories of pupils are described.

It is noted that, teachers and tutors of educational institutions should implement the measures associated with the improvement of social adaptation, which includes such directions as: establishing a trust relationship with the child, creating situations of psychological comfort; formation of the child's positive self-esteem; formation of achievement motivation; creation of conditions for increase the level of study; training the skills of proper behavior in society; increasing the level of self-awareness; the development of moral perceptions, cognitive interests, widening world view; formation of the child's positive life prospects.

The content, forms and methods of training and education of children with special needs should be focused on correction (personality-oriented psycho-pedagogical correction).

Key words: development, standard, the phenomenon of development disorders, dysontogenesis.

УДК 378: 629.5.081.4

Дениченко І. М.*

**ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА ЗАНЯТТЯХ
З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ**

У статті розглядаються особливості застосування інтерактивних методів навчання на заняттях з англійської мови в контексті компетентнісного підходу, систематизуються інтерактивні методи навчання на заняттях з англійської мови, наводяться їх приклади та аналізуються способи їх проведення; доведено, що застосування інтерактивних технологій у навчанні англійської мови курсантів морських закладів дає змогу забезпечити зв'язок вивчення

*© Дениченко І. М.

мови з реальним контекстом її застосування в фаховій діяльності, реалізувати міждисциплінарний і проблемно-орієнтований принцип навчання, покращити комунікаційні навички та розвивати пізнавальну й професійну мотивацію курсантів.

Ключові слова: інтерактивне навчання, компетентнісний підхід, компетенція, мультимедійні засоби, мозговий штурм, робота в групі, метод проектів.

В умовах конкурентоспроможного виходу морської освіти України на міжнародну освітню арену все складніше стає забезпечити високий рівень освіченості курсантів, застосовуючи для цієї мети тільки традиційні методи навчання. Залучення нових ефективних методів навчання англійської мови для підготовки курсантів з метою подальшого працевлаштування на судах міжнародного флоту стало не лише бажаним, а й необхідним. У викладанні англійської мови значну увагу приділяють інтерактивним методам, заснованим на особистісно орієнтованому підході до курсанта, спрямованим не лише на розвиток його творчого потенціалу, але й на вміння мислити та швидко реагувати, покращуючи комунікаційні навички.

Дидактичний аспект інтерактивних технологій досліджують відомі вчені Г. Брос, М. Кларен, Л. Пироженко, Н. Фомін, О. Пометун, Н. Суворова та ін. Так, Л. Пироженко та О. Пометун визначають умовну робочу класифікацію інтерактивних технологій за формами навчання (моделями), у яких реалізуються інтерактивні методи. Їх розподіляють на чотири групи залежно від мети заняття та форм організації діяльності курсантів: інтерактивні технології кооперованого навчання, інтерактивні технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань [4, с. 70].

На думку багатьох спеціалістів, інтерактивні методи є чинними методами як усередині групи, так і за її межами. Незважаючи на те, що роль викладача в ході інтерактивних занять є другорядною, слід звернути увагу на процес підготовки та розподілення ролей для аудиторії. Найважливішим для курсантів морських спеціальностей є правильно сформоване завдання. Завданням викладача є: створити сприятливі умови в групі для висловлювання власної думки кожного з учасників, ознайомити курсантів з чітко сформованими правилами інтерактивної гри та направити їх у правильний бік розвитку подій. З групи курсантів, які дотримуються власного погляду, слід зробити команду, частиною якої є викладач, поділити створену команду на групи, об'єднуючи курсантів за інтересами або з власних міркувань викладача [4, с. 67].

Саме це зумовлює мету нашої статті – проаналізувати інтерактивні методи навчання на заняттях з англійської мови.

Сутність компетентнісного підходу пов'язана з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання та визначається спрямованістю на набуття курсантами компетенцій, що відображають реалії професійного й соціального життя.

Комунікативна компетентність – це здатність особистості застосовувати в конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з людьми, що оточують її чи перебувають на відстані, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями [5, с. 17]. Комунікативна компетентність, як невід'ємна складова професійної компетентності, становить собою певну сукупність знань, практичних умінь та навичок і характеризує здатність фахівця встановлювати й підтримувати необхідні контакти для ефективного спілкування з іншими людьми.

Найбільш ефективними технологіями формування іншомовної професійної комунікативної компетентності вважаються інтерактивні види діяльності.

Використання інтерактивних методів у розрізі компетентнісного підходу допоможе підготувати конкурентоспроможних робітників флоту, що володіють необхідними мовними компетенціями для забезпечення якісної взаємодії в процесі виконання професійних обов'язків [2, с. 25].

Робота з курсантами організовується з урахуванням специфічних принципів неперервності та цілісності розвитку особистості, гармонізації педагогічної діяльності, інтеграції усіх аспектів; особистої зорієнтованості; професійно практичної спрямованості; усвідомлення професійно-особистісного розвитку під час навчання (рефлексія, корекція власної діяльності); творчого самовираження, співробітництва та співтворчості. Кожну технологію характеризують два принципових аспекти – гарантованість кінцевого результату і проектування майбутнього навчального процесу, тоді як методика розглядається як сукупність рекомендацій з організації та перебігу навчального процесу [4, с. 70].

Слово «інтерактив» (пер. з англійської *inter* – «взаємний», *act* – «діяти») означає «взаємодіяти». Інтерактивне навчання можна визначити як взаємодію викладача й курсанта в процесі спілкування та навчання з метою вирішення лінгвістичних і комунікативних завдань. Інтерактивна діяльність включає організацію та розвиток діалогічного мовлення, спрямовані на взаємодію, взаєморозуміння, вирішення проблем, важливих для кожного з учасників навчального процесу [3, с. 8].

Як правило, працюючи в групі, курсанти виявляють покращення комунікативних навичок, виявляються як командний дух, так і характеристики лідера в окремих індивідуумів. Таким чином створюються умови для індивідуального самовираження всередині групи, уміння працювати в команді, розвивається дух суперництва, який сприяє мотивації курсантів до розширення знань для покращення комунікації та словесного закріплення своїх позицій. Цей метод привчає курсанта самостійно шукати відповіді, що є одним з основних завдань компетентнісного підходу [5, с. 17].

Інтерактивна взаємодія характеризується високим показником інтенсивності спілкування учасників, їх прямою комунікацією, зміною використаних прийомів і форм спілкування, що допомагає урізноманітнити сприйняття інформації, тим самим покращуючи її засвоєння [1, с. 73].

До інтерактивних методів навчання відносять презентацію, евристичні бесіди, рольові ігри, дискусії, «мозковий штурм», конкурси з практичними завданнями та їх подальше обговорення, проектування бізнес-планів, проектів, проведення творчих заходів, використання мультимедійних комп'ютерних програм і залучення англомовних спеціалістів [1, с. 74].

Для організації самостійної роботи курсантів вважається одним з інструктивних кейс-метод. Поєднання теорії й практики за допомогою цього методу дає можливість курсантам ідентифікувати та аналізувати факти, краще розібратися в поставленій проблемі, навчитись її вирішувати та робити раціональні висновки, розвивати уяву, мислення, комунікаційні навички, навички працювати самостійно та у групі. Застосування цього методу в аудиторному режимі навчання дає можливість викладачеві не тільки активізувати увагу курсанта, але й формувати і/або розвивати навички вироблення управлінських рішень, сприяє освоєнню сучасних управлінських технологій, розширює комунікативну компетентність курсанта, підвищує мотивацію до навчання теорії менеджменту та сприяє демократизації навчання [4, с. 70].

Гра – найбільш доступний для курсантів вид діяльності, спосіб переробки отриманих із зовнішнього світу вражень. У грі яскраво виявляються особливості мислення та уяви, емоційність, активність, розвивальна потреба в спілкуванні. Цікава гра підвищує рівень активності курсанта, і той може вирішити більш складне завдання, ніж на звичайному занятті [3, с. 7-10].

Гра має велике значення для розвитку особистості. Успіх навчальної гри визначається можливостями учасників, а також віковими особливостями. Навчальна ділова гра має такі функції:

1) розвивальна – забезпечує під час навчальної діяльності розвиток творчого потенціалу учнів, їх самостійності в оволодінні методами отримання необхідних знань;

2) комунікабельна – реалізується через організацію спілкування, регулювання міжособистісних відносин, виникнення механізму саморегуляції поведінки;

3) активізаційна – передбачає стимулювання пізнавальних процесів, інтересів, потреб;

4) інформаційна – виявляється у спрямованості змісту гри на соціальні, психологічні та методичні проблеми;

5) функція інтеграції знань – забезпечує міжпредметні зв'язки між курсами загальних об'єктів вивчення [4, с. 68-69].

Обираючи певний інтерактивний метод, а саме Interview, Round Table, Reflexive Circle, Hotsummary, Project, Expert Groups, Dozens of questions, Excursion, викладач формує в курсантів відповідні навички. На додаток до цього, у результаті взаємодії спілкування відбувається взаємонавчання обох сторін.

Щодо дискусійних групових форм, які буде приведено нижче, окрім теоретичного підґрунтя має бути присутня аргументованість відповідей. Такі форми змушують курсантів аналізувати думки, перш ніж їх озвучувати, адже обов'язковим елементом є не лише промова, але й пояснення ходу власних думок:

1) Roundtable (колективна гра на вирішення спільної проблеми);

2) Scientific debate (навчальна суперечка-діалог, в якій курсанти – представники різних напрямлень – відстоюють свою думку, протилежну іншим);

3) Competition in small groups (мотиваційна гра, яка спонукає курсантів до активності);

4) Brainstorm (гра, що розвиває критичне мислення);

5) Situation (гра, що розвиває вміння швидко реагувати та фантазувати);

6) Judicial sitting (гра з розподіленням ролей і пошуком конструктивних відповідей);

7) Training (навчання із застосуванням різних форм роботи з невеликою групою для вдосконалення навичок у процесі моделювання ситуацій, які наближені до реальності);

8) Debriefing (аналіз та обговорення результатів попередньої роботи; структурування набутого досвіду; визначення та оцінювання власних досягнень і невдач педагогом і учнями; планування подальшої діяльності);

9) Six Thinking Hats за методом Едварда де Боно (систематизація мислення).

Дискусійні форми навчання – це ціленаправлений і впорядкований обмін думками, твердженнями з метою «знаходження істини» або формування в учасників певної точки зору. Головними умовами є обмеження одним питанням чи темою, висловлена думка має бути аргументованою [4, с. 25].

Як одну з активних дискусійних форм заняття можна виокремити «Мозковий штурм» (Brainstorm), що містить спільне розв'язання проблем. Метою цієї гри є забезпечення генерації ідей для неординарного рішення певної проблеми. Переглянемо список необхідних елементів проведення «мозкового штурму»:

1) необхідно висловити якомога більше ідей та зафіксувати їх;

2) записуються всі висловлені ідеї, навіть на перший погляд безглузді;

3) відсутність будь-якої критики;

4) усі учасники мають однакові права висловити свою думку.

Розглянувши наведений матеріал, можна зробити висновок, що особливістю навчання англійської мови професійного спрямування є створення компетентнісного підґрунтя змісту навчання, формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутнього фахівця. Застосування інтерактивних технологій у навчанні англійської мови курсантів морських закладів дає змогу забезпечити зв'язок вивчення мови з реальним контекстом її застосування в фаховій діяльності, реалізувати міждисциплінарний і проблемно-орієнтований принцип навчання та розвивати пізнавальну й професійну мотивацію курсантів.

З огляду на багатовимірність і багаторівневість застосування інтерактивних методів у процесі викладання англійської мови предмет подальших наукових розвідок

є надзвичайно широким. Так, у подальшому доцільно дослідити способи формування змісту інтерактивного навчання англійської мови морського спрямування.

Література:

1. Баєва О. В. Фізіологічні засади інтерактивних методів навчання менеджменту / О. В.Баєва // Персонал, – 2006. – № 7. – С. 72-75.
2. Библикова Э. В. Формирование основ иноязычной коммуникативной компетентности у будущих экологов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Эльвира Витальевна Библикова. – Майкоп, 2006. –29 с.
3. Гін А. Безкровна атака: Технологія проведення навчального мозкового штурму: [Цікава і проста форма навчальної діяльності] / А. Гін // Завуч (Перше вересня). – 2000. – № 8. – С. 7-11.
4. Завалевська О. В. Інтерактивні методи формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців вищих технічних навчальних закладів / О. В. Завалевська // Наука і освіта. – 2009. – № 7. – С. 68-71.
5. Кручинина Г. А. Реализация компетентностного подхода в профессионально-иноязычной подготовке студентов инженерно-строительных специальностей. Инновации в образовании / Г. А. Кручинина, Н. В. Патяева // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2008. – № 2. – С. 17.

Дениченко И. Н.

ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ
В КОНТЕКСТЕ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА

В статье рассматриваются особенности применения интерактивных методов обучения на занятиях по английскому языку в контексте компетентностного подхода, систематизируются интерактивные методы обучения на занятиях по английскому языку, приводятся их примеры и анализируются способы их проведения; доказано, что применение интерактивных технологий в обучении английскому языку курсантов морских учебных заведений позволяет обеспечить связь изучения языка с реальным контекстом его применения в профессиональной деятельности, реализовать междисциплинарный и проблемно-ориентированный принцип обучения, улучшить коммуникативные навыки и развивать познавательную и профессиональную мотивацию курсантов.

Ключевые слова: интерактивное обучение, компетентностный подход, компетенция, мультимедийные средства, мозговой штурм, работа в группе, метод проектов.

Denychenko I. M.

USE OF INTERACTIVE METHODS OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE
WITHIN THE CONTEXT OF COMPETENCY-BASED APPROACH

The article deals with implementation of interactive learning for English classes within the context of competency-based approach. Some examples of interactive techniques are provided, classified and means of their conducting are analyzed; it is proved in the article that use of interactive methods of teaching English language for the cadets of marine educational institutions allows to ensure connection of language studying with real context of its use in professional activities, to realize cross-disciplinary and problem-oriented principle of training, to improve their communicative skills and develop cadets' cognitive and career motivation. The aim of these activities is to develop awareness and confidence in their interpersonal know-how in the cadets. There is also a more 'knowledge based' aspect to the development of interpersonal skills which is the subject of reading and research as learning activities. All the competences developed are put into play in practice when the students actually enter the workplace in a training setting. Results can be assessed fairly effectively in the context of the activities mentioned. These include formal assessment of the cadets' competence in interpersonal areas such as questioning, classroom management, teacher-pupil relations, and teamwork with colleagues and so on. The strategies outlined certainly have the merit of creating an environment in which interpersonal skills can be explicitly considered and their development targeted. It is stated that

cadets are aware of whether they have been successful in acquiring the appropriate interpersonal skills.

Key words: interactive learning, competency-based approach, competency, multimedia means, brainstorming, teamwork, project method.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 378.147

Добровольська Н. Л.*

**ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ
ЧИТАННЯ ТА ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ**

У статті досліджуються психологічні передумови взаємопов'язаного навчання студентів читання й говоріння англійською мовою. На основі здійсненого аналізу та з урахуванням результатів сучасних досліджень серед найбільш істотних спільних ознак читання та говоріння виділено: предмет діяльності; важливість мотивації; процес породження та реалізації (наявність спонукально-мотиваційної, орієнтовно-дослідницької та виконавчої фаз); єдність внутрішнього та зовнішнього планів; важливість внутрішнього мовлення; функціонування психологічних механізмів; суб'єктивні фактори (досвід студентів, рівень сформованості мовленнєвих умінь). Визначено, що відмінності зумовлені різною спрямованістю процесів читання та говоріння і відображаються в різних складових психологічних механізмів, у характері зовнішньої вираженості, результаті та продукті діяльності.

Ключові слова: психологічні передумови, взаємопов'язане навчання, читання, говоріння, мовленнєва діяльність, механізми.

Модернізація сучасної системи вітчизняної освіти, швидкий розвиток науки й техніки вимагають підготовки фахівців із відповідним рівнем володіння англійською мовою для забезпечення ефективного спілкування із зарубіжними колегами, успішного обміну інформацією, належної презентації власних здобутків і продуктів на міжнародному ринку. Тому дедалі більшої ваги набуває проблема розроблення ефективних методик формування англійськомовної комунікативної компетентності.

На сучасному етапі спостерігається тенденція до взаємопов'язаного навчання всіх чи окремих видів мовленнєвої діяльності (далі – МД). Проблеми інтегрованого навчання досліджували М. Андреева, Н. Берішвілі, А. Вейзе, С. Гапонова, І. Зимня, Н. Кабанова, Л. Малетіна, М. Нуждіна, Е. Хінкель (E. Hinkel) та ін.

Проте недостатньо вивченим залишається питання взаємопов'язаного формування в майбутніх фахівців англійськомовної компетентності в читанні та говорінні з перспективою розроблення відповідної методики. Для цього доцільно вивчити психологічні засади інтеграції двох видів МД. Мета статті – проаналізувати психологічні передумови взаємопов'язаного навчання студентів читання та говоріння англійською мовою.

Усі види МД мають спільні й водночас відмінні риси. За характером спілкування види МД поділяються на ті, що виконують функції усного спілкування (говоріння й аудіювання), і ті, що реалізують письмове спілкування (читання й письмо).

Саме усні види МД першими формуються в онтогенезі як засоби реалізації міжособистісної комунікації. Ми повністю поділяємо думку В. Глухова про те, що до цих видів МД людина має спадкову схильність (або «готовність»). МД є продуктом психічної інтелектуальної діяльності, що здійснюється за допомогою великих півкуль кори головного мозку. Наукою доведено той факт, що до моменту народження в людини орієнтовно на дві третини сформовано вищі (коркові) відділи головного мозку, що забезпечують їй можливість оволодіння мовленнєвою діяльністю.

*© Добровольська Н. Л.